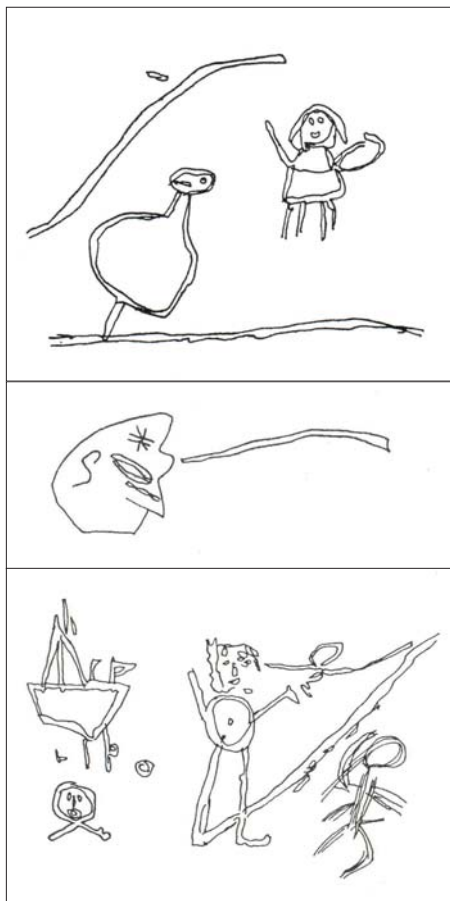

Irkafirka a házak falán

Lőcsei Péter keresett meg az alábbiakkal. „Domokos Mátyás televíziós beszélgetésében olvastam Weörestől a következő sorokat: »Karátson Gábor, a festő és grafikus figyelmeztetett arra, hogy érdemes a gyárfalakat, a kapukat megnézni, amit a gyerekek telefirkálnak. Rajzzal is, szöveggel is, malacságokkal, mindenfélével. Ezeket érdemes jegyezni és valamit alakítani belőle. Karátson Gábor is ezt művelte.«” (DOMOKOS 1993, 352. o.) Ezzel kapcsolatos emlékeimre kíváncsi.

„Évek óta figyelem a nagyvárosi házak falát a járda szintjétől mintegy másfél méter magasságig borító gyermekrajzokat, de az a mély világ, melyből származnak, azóta kezd csak rétegről rétegre világosodni előttem, amióta elhatároztam, lerajzolom a legérdekesebbeket: gyűjteményt állítok össze belőlük. A bérházak falán, a pincék szellőzőablakai körül egy-két percnyi nézegetés után sem igen lát egyebet az ember foltoknál és halvány, elvesző vonaloknál. A lerajzolás fokról fokra megfigyelő munkája közben azonban képek bontakoznak ki, jelentős rajzi gondolatok. Azt mondhatnánk, egy természeti nép gondolatai – ez a nép saját törvényei szerint él, de közöttünk, modern ipari nagyvárosban, melynek hatásai szakadatlanul beáramlanak világába. Lassan megjelent előttem egy új, szinte teljesen ismeretlen, eredetiségében és értelmében az őskorira emlékeztető művészet. Ezek a tágas felületekre rótt képek a kifejezés szabadsága tekintetében fölülmúlják a közismertebb, de mégiscsak felnőtt hatására vagy az ő környezetükben papírra rótt gyermekrajzokat.

Utánrajzolás közben a legfontosabb hűségre törekedtem: művészi hűségre azonban, nem gépies másolásra (a fényképezés tehát szóba sem jöhetett). Igyekeztem a falirajzokat mint a művészetet újraélni. Kifejező erejük lényege a vonal: olykor csak a vonal útja, de néha a vonal szélesedései-vékonyodásai: öblei, szorosai, tocsogói, vízesei is – ilyenkor megpróbáltam a fehér krétaszalagok határát kettős kontúrral érzékeltetni. Ugrálva halad az érdes falon, rücsköknél vagy például ott, ahol a gyerek már lábujjhegyre állva sem győzi feljebb, fordul és megcsikordul, széles nyomot hagy, reszketegen és vékonyan fut, majd szétszórt pontokba vész. A gyermek egész testével

rajzol, lehajolva-kiegyenesedve dolgozik, a képek gyakran éppen akkorák, mint ő; máskor arra a területre terjednek ki, amelyet alsókarjával be tud körözni. Csalhatatlan biztonsággal vezeti a krétát, ahogyan a szíve ver, ahogyan lélegzik.

Az iskolás kor beállta körül ez a biztonság megbicsaklik, hamis hangra vált, elvész. A gyermek kezdi elfelejteni a jelképek nyelvét. Egy darabig még rajzol, mulatságos karikatúrákat; aztán ezek is ellaposodnak, s a nagyobbacska gyerek nem rajzol többé, legfeljebb egészen közhelyszerűen. Sőt felnőttként már úgy gondolkozik magáról, hogy ő „nem érti” a művészetet, különösen a modern művészetet. Álmodom néha olyan rajzoktatásról, amelynek nem ferdén fektetett, kékeslila irkák megdobogóra állított vödörök rajzolása volna a kezdete és a vége, inkább a testnevelés rokona

lenne, megőrizné azt a képességünket, hogy a bennünk élő, általunk kifejeződni kívánó képeket testünk minden porcikájával-izmával, mozdulataink egész rendjével értsük.

Szűk, sötét városi utcákban, ahol se virág, se fa nem nő, ott borítják ezek a rajzok sűrűn a falak alját: mint valami második természet.” (KARÁTSON 1997, 12–13. o.)

Ezek az összegyűjtött rajzok és a róluk szóló írásaim sorra megjelentek 1966–67-ben a *Család és Iskola* (később *Gyermekünk*) című folyóiratban. Gondolom, Weöres Sándor is ott figyelt fel rájuk. Meghívott magukhoz, és feltárta előttem tervét: szeretné a rajzokról írt verseit rajzaimmal együtt, önálló kötetben megjelentetni, a Magvető Kiadónak azonban akkor nem volt erre pénze. Weöres Sándor versei önállóan jelentek meg, és az én írásaim is külön.

A két gondolatkör most kerül először egymás mellé a Weöres Sándorra való emlékezéssel, bár nyilvánvaló, hogy ő valami egészen mást látott meg a dologban, mint én: a költő tréfás kópéságokat,¹ én az elsüllyedt Atlantisz nyomait.

Hivatkozott művek

DOMOKOS Mátvás (szerk.) *Egyedül mindenkivel. Weöres Sándor beszélgetései, nyilatkozatai, vallomásai.* Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1993.

KARÁTSON Gábor 1997. Irkafirka a házak falán. In: uő: *Az együgyű Isten.* Filum Kiadó, Budapest. 12–13. o.

WEÖRES Sándor 1970. Egybegyűjtött írások. 3. köt. Magvető Könyvkiadó, Budapest.

Karátson Gábor festő, író

¹ Például: *Kisfiúk témáira.* In: WEÖRES 1970, 171. o.

